

صنعت قابل توسعه

رهایی از نفت، با نفت

نگاه آقای ابراهیم جمیلی، عضو هیأت رییس اتاق بازرگانی صنایع و معادن، به صنعت پتروشیمی

سئوال: به اعتقاد شما صنعت پتروشیمی در توسعه یافتگی ایران تا چه حد موفق بوده و آیا توسعه این صنعت، منطبق با نیاز کشور می باشد؟

صنعت پتروشیمی، یکی از صنایع دارای ارزش افزوده در عرصه اقتصاد و تولید محسوب می شود. وقتی به نوع بهره برداری از ذخایر نفت و گاز در تاریخ این صنعت نگاه می کنیم، در می یابیم که طی سالهای طولانی، فقط ماده خام صادر کرده ایم و فقط با توسعه واحدهای پتروشیمی و گسترش این صنعت بوده است که کمی از خسارات ناشی از خام فروشی نفت را کاهش داده ایم. اگر بپذیریم که صنعت نفت، به اعتقاد مسؤولان کشور قرار است موتور محرک اقتصاد آینده ایران محسوب شود، باید کاری کنیم که این تحرک با خام فروشی به وقوع نپیوندد، چراکه کمترین میزان بهره را برای کشور به همراه دارد. بنابراین باید هرچه بیشتر از خام فروشی فاصله بگیریم و به سمت فرآورده فروشی حرکت کنیم.

اصولاً یکی از برنامه های مهم دولت های دهه اخیر مسأله افزایش سطح فرآورده های نفتی و پتروشیمی بوده است. حتی برخی مقامات برجسته کشور به صراحت گفته اند که خام فروشی نفت، زیننده ایران اسلامی نیست. به همین دلیل اگر قرار باشد ایران در ۲۰ سال آینده، سرآمد اقتصادهای منطقه باشد، باید کمترین میزان خام فروشی نفت را داشته باشد. یعنی یکی از مؤلفه های مهمی که در تحقق اهداف توسعه ایران در افق ۱۴۰۴ نقش دارد، کاهش خام فروشی و افزایش فرآورده فروشی است و چون یکی از بهترین و مطمئن ترین گزینه های اجرای این روش، صنعت پتروشیمی است، باید با توسعه این صنعت، بخش مهم و تأثیرگذاری از مسیر توسعه یافتگی اقتصادی کل کشور هموار شود.

گرچه طی سال های گذشته، تلاش های زیادی در جهت گسترش نفت پتروشیمی انجام شده است، اما اعتقاد دارم که هنوز نسبت به ذخایر عظیم نفت و گاز کشور، ظرفیت توسعه این صنعت وجود دارد. به خصوص، در برخی کانون های مهم نفت خیز و گاز خیز کشور، از قبیل عسلویه که در آن هم منابع فسیلی وجود دارد و هم شرایط برای صادرات فراهم است، افق توسعه صنعت پتروشیمی بسیار مطلوب به نظر می رسد.

سئوال: به نظر شما چه راهبردی می تواند توسعه پایدار صنعت پتروشیمی را تضمین کند؟

مهمترین راه حلی که توسعه پایدار صنعت

پتروشیمی و سایر عرصه های اقتصاد کشور را تضمین می کند، فضا سازی برای حضور پُررنگ بخش خصوصی است. این مسأله که در اندیشه مقامات عالی کشور به روشنی جریان دارد، وقتی به سطوح میانی و پایینی بدنه اجرایی کشور می رسد، از تحرک باز می ماند. باید این باور در همه مسؤولان اجرایی شکل بگیرد که توسعه اقتصادی و به صورت خاص توسعه صنعت پتروشیمی به عنوان یک فاکتور مؤثر بر توسعه یافتگی، باید با محوریت حضور بخش خصوصی انجام شود.

سئوال: به نظر شما حضور بخش خصوصی در حال حاضر در پتروشیمی مطلوب نیست؟

بخش خصوصی امروز بیشتر به عنوان صنعتگر در قالب صنایع پایین دستی پتروشیمی و مصرف کننده محصولات تولیدی مجتمع های پتروشیمی حضور دارد و در بخش بالادستی که همان مجتمع های پتروشیمی است، حضور خیلی پُررنگی ندارد. البته چند واحد پتروشیمی کشور به صورت سهامی عام و با مشارکت انبوه سهام داران اداره می شوند، اما آنچه مطلوب به نظر می رسد، حضور سرمایه گذاران بخش خصوصی به صورت جدی و مستقل در حوزه بالادستی صنعت پتروشیمی است.

سئوال: در مورد صنایع پایین دستی آیا ظرفیت های کافی برای حضور جدی تر بخش خصوصی وجود دارد؟

ظرفیت رسمی تولید صنایع پایین دستی پتروشیمی کشور در حدود ۴۵ میلیون تن در سال است، اما تولید واقعی واحدهای صنعتی بسیار کمتر از این میزان می باشد. این مسأله نشان می دهد که باید فضای مکمل و پایین دستی پتروشیمی از سوی ناظر بزرگ اقتصاد، یعنی دولت مورد ارزیابی قرار گیرد و روش هایی برای افزایش انگیزه رغبت توسعه صنایع پایین دستی در فعالان بخش خصوصی ایجاد شود. این زیرساخت های لازم در حمایت از بخش خصوصی برای حضور جدی تر در حوزه صنایع پایین دستی پتروشیمی، جزو وظایف دولت است، چراکه این حمایت، در واقع ارزش افزوده کل صنعت پتروشیمی را چند برابر می کند و منافع آن در نهایت به اقتصاد ملی تزریق می شود.

سئوال: کدام رشته های صنعتی پایین دست پتروشیمی بیشتر با اقبال بخش خصوصی مواجه شده است؟

توجه داشته باشید که طیف وسیعی از رشته های صنعتی در کشور از قبیل صنایع بسته بندی، صنایع

خودرو، مواد غذایی و کشاورزی، در زمره نیازمندان به محصولات صنایع مکمل و پایین دستی پتروشیمی هستند که این امر یک زنجیره طبیعی ایجاد می کند و با توسعه و بهبود محیط فعالیت اقتصادی بسیاری از رشته های صنعتی، نیاز آنها به محصولات صنایع مکمل و پایین دستی پتروشیمی زیادتر می شود و آنها با اقبال مواجه می شوند. همچنین برخی رشته ها به ویژه صنعت پلاستیک و یا صنایع پلیمری، اجزای بدون واسطه صنایع پتروشیمی پایین دستی هستند که حمایت دولت از این صنایع، می تواند به اقبال آنها منجر شود.

سئوال: برای حمایت از صنایع پتروشیمی که برای بخش خصوصی جذاب است چه حمایت هایی می تواند انجام شود؟ آیا این حمایت ها علاوه بر رونق دادن به فضای کسب و کار بخش خصوصی، نتایج دیگری هم می تواند به بار بیاورد؟

دولت می تواند با توسل به شیوه های مختلف، از صنعتگران و سرمایه گذاران پایین دستی پتروشیمی، حمایت لازم را به عمل آورد. مشوق های مالی و ارایه تسهیلات کم بهره به سرمایه گذاران، حذف رانت ها از نظام بازرگانی مواد اولیه مورد نیاز صنایع پایین دستی و حمایت در برندسازی از جمله روش های مطلوب است. در حال حاضر، یک میلیون فرصت شغلی در زنجیره محصولات میان دستی و پایین دستی پتروشیمی وجود دارد. طبیعی است که اگر دولت از سرمایه گذاران و تولیدکنندگان فعال در این بخش حمایت بیشتری به عمل آورد، پتانسیل های اشتغال زایی این بخش هم به مراتب افزایش می یابند و از آن جا که بیکاری و مشاغل کاذب، ریشه های اصلی اقتصاد بیمار ایران به شمار می آیند، اگر صنایع پتروشیمی در کشور توسعه یابند و همزمان، صنایع مکمل و پایین دستی هم ضمن حمایت مؤثر دولت با رونق و توسعه مواجه شوند، می توان به حذف یکی از معضلات اقتصادی ایران امیدوار بود. ■